

شبکه اجتماعی کتابداران کودک ترویج خواندن در محیط مجازی

• شهیمه السادات حسینی

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

کارشناسان برجسته ادبیات کودکان هستند، برندگان این جایزه را از میان نامزدهای معرفی شده انتخاب می‌کنند. انتخاب نویسندگان و تصویرگران ممتاز برنده جایزه اندرسن تا سال ۲۰۰۲ به عهده هیئتی از داوران بین‌المللی بود که همگی در زمینه ادبیات کودکان و نوجوانان (تألیف و تصویر) صاحب‌نظر بودند. از سال ۲۰۰۲ هیئت داوران به دو بخش مجزا تقسیم شد. بخشی مسئول داوری تصویر و بخشی مسئول داوری تألیف شدند.

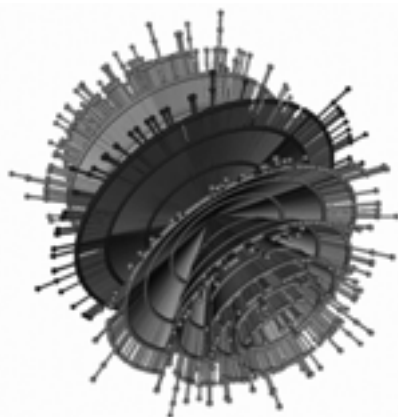
از ایران تاکنون خانم توران میرهادی، چهار دوره در سال‌های ۱۹۷۶، ۱۹۷۸، ۱۹۸۶، ۱۹۸۸، خانم ثریا قزل‌ایاغ یک دوره در سال ۱۹۹۲، خانم منصوره راعی دو دوره در سال‌های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۰، خانم زهره قائینی دو دوره در سال‌های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۴، عضو ایرانی هیئت داوران بوده‌اند.

همچنین از شعبه ملی ایران، تاکنون از شورای کتاب کودک در ایران، چهار نفر در بخش‌های تألیف و تصویر نامزد جایزه جهانی آندرسن شده‌اند که عبارتند از: فرشید متقالی (تصویر، ۱۹۷۴)، هوشنگ مرادی کرمانی (تألیف، ۱۹۹۲)، محمدرضا یوسفی (تألیف، ۲۰۰۰) و نسیرین خسروی (تصویر، ۲۰۰۲). از این میان فرشید متقالی، برنده جایزه جهانی در بخش تصویر شده و هوشنگ مرادی کرمانی موردتشویق هیئت داوران قرار گرفته است.^۲ از طرفی شورای کتاب کودک از سال ۱۹۶۴ عضو دفتر بین‌الملل کتاب برای نسل جوان (ای. ای. بی. بی. وای) است و با این دفتر همکاری می‌کند. یکی از مسئولیت‌های شورا به‌عنوان شعبه ملی این دفتر،

انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، همایش ماهانه خود را با عنوان «شبکه اجتماعی کتابداران کودک: ترویج خواندن در محیط مجازی» چهارشنبه سی‌ویکم تیرماه در سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با سخنرانی زهره قائینی و با حضور جمعی از استادان و دانشجویان کتابداری و متخصصان ادبیات کودکان و نوجوانان برگزار کرد.

زهره قائینی سرپرست مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان ایران و عضو شورای کتاب کودک ایران است که در سال ۲۰۰۸ در جایگاه رئیس هیئت داوران جایزه هانس کریستین آندرسن قرار گرفت و اکنون بار دیگر برای سال ۲۰۱۰ به‌عنوان رئیس هیئت داوران برگزیده شده است.

جایزه هانس کریستین آندرسن که گاه جایزه نوبل کوچک هم خوانده می‌شود، معتبرترین جایزه ادبی و هنری در حوزه ادبیات کودکان است که از سوی دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان ای. ای. بی. بی. وای^۱ به‌منظور بالابردن سطح ادبی و هنری کتاب‌های کودکان هر دو سال یک بار، به مجموعه آثار یک نویسنده و یک تصویرگر اهدا می‌شود. اهدای این جایزه به مجموعه آثار یک نویسنده از سال ۱۹۵۶ و به مجموعه آثار یک تصویرگر از سال ۱۹۶۶ آغاز شده است. این جایزه شامل یک مدال طلا و یک دیپلم است که طی مراسمی در کنگره دوسالانه ای. ای. بی. بی. وای به برندگان اهدا می‌شود. نامزدهای این جایزه از سوی دفاتر ملی ای. ای. بی. بی. وای معرفی می‌شوند و داوران بین‌المللی که از

و گفت: بحث اینترنت و تشکیل شبکه‌های اجتماعی در تبادل افکار و همکاری‌های بین‌المللی و درون گروهی اهمیت زیادی دارد. امروزه در زمانی زندگی می‌کنیم که می‌توانیم از طریق اینترنت با هم گفت‌وگو کنیم.

قائینی سپس به نقش فضای جهانی وب در تشکیل شبکه‌های اجتماعی پرداخت و گفت: اگر تعداد زیادی تصویرگر، آموزگار، کتابدار، ویراستار و ناشر کودک و نوجوان بخواهند دور هم جمع شوند و درباره ادبیات کودکان با هم گفت‌وگو کنند، ابتدا بحث کمبود فضا مطرح است. وی افزود: مشکل دیگری که در این خصوص مطرح است ممکن نبودن گفت‌وگو بین این افراد است. تنها چیزی که می‌توان متصور شد تا این جمعیت بتوانند با هم گفت‌وگو کنند، همان فضای وب یا محیط مجازی است که این تعداد یا حتی چندین برابر آن می‌توانند در کنار هم قرار گیرند و به تبادل نظر بپردازند و بعد از مدتی اتفاقی که خواهد افتاد این است که تحولی در تفکر افرادی که در این شبکه هستند، به وجود می‌آید.

زهره قائینی در ادامه به معرفی دو پایگاه خارجی در حوزه ادبیات کودکان پرداخت و گفت: ژاکت فلاپ^۵ بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین جامعه شبکه اجتماعی ادبیات کودکان^۶ در فضای جهانی وب است. وی اظهار داشت: هم‌اکنون در شبکه اجتماعی ژاکت فلاپ بیش از هشت‌هزار نفر عضو هستند که بیشتر هم وبلاگ‌های ویژه خود را دارند.

سرپرست مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان ایران افزود: این سایت بانک اطلاعاتی گسترده‌ای درباره کتاب‌های منتشر شده هزاران ناشر در اختیار دارد که می‌تواند به کسانی که درباره کتابی اطلاعات می‌خواهند، کمک کند.

قائینی درباره ویژگی‌های این پایگاه گفت: این شبکه شامل ناشران، نویسندگان و... است که هر روز در این فضا قرار می‌گیرند و اطلاعات خود را در اختیار

معرفی آثار پدیدآورندگان (نویسنده و تصویرگر) ایرانی برای جایزه هانس کریستین آندرسن و معرفی نویسنده، تصویرگر و مترجم برای دریافت لوح افتخار ای. بی. بی. وای است.

درباره همایش

این نشست با خوش آمدگویی رؤیا مکتبی‌فرد، عضو هیئت رئیسه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و سخنان وی درباره احیای کتابداری کودک و توجه کنونی انجمن به این محث آغاز شد. سپس خانم قائینی به معرفی تاریخ ادبیات کودکان ایران و ایرانک بانک، به‌عنوان دو پروژه اجراشده در ایران در حوزه ادبیات کودکان پرداخت. وی گفت: ۱۲ - ۱۳ سال پیش، پروژه‌ای به‌نام تاریخ ادبیات کودکان را در مؤسسه پژوهش تاریخ ادبیات کودکان شروع کردیم و بیش از دو سال است که این پروژه تمام شده است و حاصل آن ده جلد کتاب تاریخ ادبیات کودکان است که فکر می‌کنم بسیاری از کتابداران هفت جلد کتاب مرجع را که سه جلد آن هنوز چاپ نشده و منتظر اجازه نشر است، دیده باشند.

قائینی با بیان اینکه تاریخ ادبیات کودکان ایران از دوره باستان تا سال ۱۳۵۷ را دربرمی‌گیرد، گفت: این یک کار عظیم گروهی است که می‌تواند مورد استفاده دانشجویان و علاقه‌مندان به ادبیات کودکان قرار گیرد. وی درباره بانک اطلاعات فرهنگ و ادبیات کودکان ایران ۳ (ایرانک) گفت: این بانک که اولین بانک اطلاعات فرهنگ و ادبیات کودکان ایران است، بر بنیاد یافته‌های مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان استوار است که در طول نزدیک به یک دهه بیش از ده‌ها هزار سند و یافته از حوزه‌های گوناگون زیستی و فرهنگی کودکان و نوجوانان گردآوری کرده و پوشش زمانی آن تا سال ۱۳۵۷ است. وی تأکید کرد که هر کتابدار لازم است که به این پایگاه سرزند و از اطلاعات آن استفاده کند.

این محقق در معرفی بانک کتابک افزود: غیر از تاریخ ادبیات کودکان و ایرانک، پروژه دیگری را شروع کرده‌ایم بنام کتابک^۷ یا پنجره‌ای به جهان خواندن که پروژه‌ای است برای ترویج خواندن. وی با اشاره به اینکه امروزه پررنگ‌ترین وظیفه کتابدار به‌خصوص کتابدار کودک، ترویج کتابخوانی یا علاقه‌مند کردن کودکان به کتابخوانی است، اظهار داشت: این پایگاه اینترنتی، در خدمت تمام کسانی است که ترویج کتابخوانی می‌کنند که بخشی از آنها کتابداران هستند و بعد آموزگاران و پدر و مادرها.

وی پیش از توضیح درباره این پروژه و هدف از ایجاد آن، ابتدا مقدمه‌ای از تاریخچه اینترنت را بیان کرد

ایرانک که اولین بانک اطلاعات فرهنگ و ادبیات کودکان ایران است، بر بنیاد یافته‌های مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان استوار است

دیگران قرار می‌دهند. وجود تالارهای گفت‌وگو از دیگر امکانات آن است که محیطی ایجاد کرده تا تعداد زیادی افراد به تبادل نظر بپردازند.

عضو شورای کتاب کودک ایران اظهار داشت: دومین پایگاه که خیلی اهمیت دارد، ریدینگ ایز فاندمنتال^۷ (خواندن اصل و اساس است) یا ریف می‌باشد. وی در توضیح تاریخچه ریف گفت: ریف نهاد قدیمی است که در سال ۱۹۹۶ شکل فیزیکی آن تأسیس شده و بعد به این پروژه پرداخته و پایگاه مجازی را تشکیل داده که اکنون پیوندی بین این پایگاه فیزیکی و مجازی برقرار است. وی افزود: در این پایگاه مروجان یا سفیران تجربه‌های خود را در اختیار افراد قرار می‌دهند.

قائینی گفت: این پایگاه سه گروه مخاطب دارد که شامل والدین، آموزگاران و هماهنگ‌کننده‌ها هستند و کتابداران کاربران اصلی تمام این پایگاه‌ها می‌باشند. وی اظهار داشت: در بخش آموزگاران فعالیت‌هایی برای برانگیختن علاقه کودکان به خواندن پیشنهاد می‌کند که یک آموزگار یا یک کتابدار-آموزگار می‌تواند از آن استفاده کند. کتابداران می‌توانند از امکانات دسترسی به کتاب‌های کودکان، برای تهیه فهرست کتاب‌های خود از آن استفاده کنند. وی گفت: قصه‌گویی از امکانات دیگر این پایگاه است که می‌توان با طبقه قصه‌خواندن یا آوازخواندن برای کودکان آشنا شد.

سرپرست مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان ایران در معرفی پایگاه کتابک^۸ (پنجره‌ای به جهان کتاب) گفت: هدف این پایگاه، تشکیل شبکه اجتماعی از نویسندگان، تصویرگران و متخصصان ادبیات کودکان و کتابداران کودک است. وی با بیان اینکه پنج پایگاه برای این سایت در نظر گرفته شده است، اظهار داشت: پایگاه‌های خبر و ترویج راه‌اندازی شده‌اند و پایگاه‌های دیگر آن در آینده راه‌اندازی خواهند شد. به گفته وی پایگاه خبر کوشش می‌کند در زمینه زندگی زیستی و فرهنگ کودکان اخبار و تازه‌ها را تهیه و گردآوری کند؛ پایگاه ترویج که محوری‌ترین پایگاه کتابک است، رسالت ترویج خواندن در جامعه کودک و نوجوان را به یاری بزرگسالان بر عهده دارد، مقالاتی در زمینه ادبیات کودکان و کتابداری در این پایگاه وجود دارد که می‌توان از طریق بخش جستجو به آن‌ها دسترسی پیدا کرد. قائینی افزود: با شرکت در پایگاه ترویج و خبر می‌توانیم این شبکه اجتماعی را نه تنها در ایران، بلکه فراتر از کشورمان به افراد بشناسانیم و مردم دنیا را با بحث ادبیات کودکان در ایران آشنا کنیم و تجارب خود را در اختیار آنان بگذاریم.

قائینی ضمن آشناکردن حاضران با ساختار این سایت، با نمایش صفحه‌های مختلف آن، نحوه چیدمان

اطلاعات را معرفی کرد. وی در پایان نسبت به شرکت مروجان و کتابداران در این پایگاه برای فعال کردن شبکه اجتماعی کتابداران کودک در چنین محیط مجازی و پیشرفت آن ابراز امیدواری کرد.

فرزانه طاهری قندهاری، سرپرست کتابخانه موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، مدیر پروژه ایرانک بانک و عضو کمیته کتابداری پایگاه کتابک، ضمن توضیحاتی درباره این پایگاه، خواستار مشارکت کتابداران در این شبکه و شرکت در تالارهای گفت‌وگو شد.

در پایان این همایش برخی از استادان از جمله نوش‌آفرین انصاری و سیدابراهیم عمرانی، ضمن اشاره به اهمیت شناخت ادبیات کودکان و نوجوانان، درباره ضرورت آشنایی کتابداران با کتابداری کودک به بحث و گفت‌وگو پرداخته و برای فعال‌تر شدن پایگاه کتابک و شرکت کتابداران در آن ابراز امیدواری کردند.

لازم به ذکر است این پایگاه برای ترجمه مقاله‌های کتابداری کودک به کتابداران فراخوان داده است. در این فراخوان آمده است: ترجمه مقالاتی که دیدگاه‌ها و تجربه‌های کارشناسان را در نقاط مختلف دنیا بازتاب دهد، از هدف‌های مهم کتابک است. چندی است که مقاله‌های تخصصی گردهمایی اعضای فدراسیون بین‌المللی انجمن‌ها و موسسات کتابداری (IFLA) مربوط به کنگره سال ۲۰۰۹ منتشر شده است. از آنجا که شعار اصلی کتابک دسترسی آسان و رایگان به اطلاعات است، لذا کتابک بنا دارد تا به کمک دوستانی که داوطلب تالیف و ترجمه هستند، این مقاله‌ها را آماده و در اختیار خوانندگان علاقمند قرار دهد. از نویسندگان و مترجمان داوطلب خواهشمندیم در صورتیکه آماده نوشتن و یا ترجمه مقالاتی در این زمینه هستند، مطالبی را آماده انتشار دارند و یا مقاله‌ای چاپ شده در نشریه‌ها دارند با کمیته کتابداری کتابک به نشانی ketabak.lib@gmail.com تماس بگیرند.

پی‌نوشت‌ها:

1. IBBY
2. <http://fa.wikipedia.org>
3. www.iranak.info
4. پروژه کتابک به مؤسسه تاریخ ادبیات کودکان وابسته بوده و در خانه کتابدار مستقر است.
5. www.jacketflap.com
6. social networking community
7. Reading Is Fundamental (RIF)
8. www.ketabak.org

ژاکت فلاپ بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین جامعه شبکه اجتماعی ادبیات کودکان در فضای جهانی وب است